

Bojan
Krištofić

Nesvijest oko nas

Šezdesete u Hrvatskoj – mit i stvarnost

Muzej za umjetnost i obrt, 26. travnja – 30. rujna 2018.

Šezdesete u Hrvatskoj – mit i stvarnost

Zagreb: MUO – Školska knjiga, 2018., 448 str.

ISBN 9789530600598

AUTOR KONCEPCIJE: Zvonko Maković

AUTORI IZLOŽBE: Zvonko Maković, Ana Lederer, Ante Batinović,
Dunja Nekić, Hrvoje Horvat, Igor Duda, Inoslav Bešker, Koraljka Vlajo,
Krešimir Nemeć, Lovorka Magaš Bilandžić, Maja Đurinović,
Marija Tonković, Marina Bagarić, Maroje Mrduljaš, Nada Zgrabljčić Rotar,
Nina Simončić, Seadeta Midžić, Tomislav Šakić

AUTORI VIZUALNOG IDENITETA I POSTAVA: Numen / For Use, Oaza

AUTORI TEKSTOVA U KATALOGU: Miroslav Gašparović, Zvonko Maković,
Ante Batinović, Igor Duda, Lovorka Magaš Bilandžić, Koraljka Vlajo,
Marina Bagarić, Maroje Mrduljaš, Krešimir Nemeć, Ana Lederer,
Tomislav Šakić, Dunja Nekić, Maja Đurinović, Seadeta Midžić,
Hrvoje Horvat, Katarina Nina Simončić, Marija Tonković, Inoslav Bešker,
Nada Zgrabljčić Rotar

U rasponu od gotovo petnaest godina, izložba *Šezdesete u Hrvatskoj – Mit i stvarnost*, s trajanjem od 26. travnja do 30. rujna 2018. u zagrebačkom Muzeju za umjetnost i obrt (te kao takva središnji izložbeni i istraživački projekt institucije te godine), treća je po redu kojom je povećana skupina stručnjaka pokušala obujmiti određeno desetljeće hrvatske poratne historije i pojmiti kakva je bila uloga raznolikih socijalnih, kulturnih i privrednih smjernica toga doba u postavljanju suvremenoga društvenog uređenja i njegovih dosega. Format revijalne izložbe posvećene pojedinom desetljeću prvi je put "isproban" 2004. godine projektom *Pedesete godine u hrvatskoj umjetnosti*, koji je inicirao povjesničar umjetnosti, sveučilišni profesor, pjesnik i kustos Zvonko Maković, okupivši "na papiru" impresivnu reprezentaciju stručnjaka u različitim područjima umjetnosti i kulture kako bi, dirigitirani općom kustoskom koncepcijom, zajednički podcrtali i protumačili publici što je sve pedesetih

šezdesete sixties

'60 u hrvatskoj mit i stvarnost
'60 in Croatia myth & reality

26.4. – 30.9. 2018.

MU

muzej za umjetnost i obrt
museum of arts and crafts

↑ DIZAJN PLAKATA Numen / For Use

© S otvorenja i postava izložbe,
fOTO V. Benović, MUO

značajno promijenilo tijek hrvatske, pa i jugoslavenske kulture, od likovnih umjetnosti i kazališta do filma i arhitekture. Gledano s odmakom, ovoliko godina poslije izložbe, najtrajniiji dojam ostavio je njezin vrlo zanimljiv dizajn čiji su autori bili grupa Numen / For Use (tada još u sastavu Nikola Radeljković, Sven Jonke, Christoph Katzler i bivši članovi, grafički dizajneri Jelenko Hercog i Toni Uroda). Pobrinuli

su se da vizualna komunikacija i postav izložbe dobiju izrazito neomodernistički “štih”, što je ranih dvijetisućitih prilično korespondiralo s europskim strujanjima u dizajnu. Dobar dizajn na stranu, dan-danas se ne bi nipošto moglo reći da je ta izložba stavila “točku na i” pedesetih, niti da je predstavila radikalno novi kritički ili teorijski uvid u odabrano razdoblje, nego je jednostavno oblikovala privlačan

**RADIO-TELEVIZIJA
ZAGREB**
ISPERIMENTALNI PROGRAM

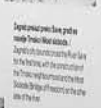

Čak i tako visoka preostala je New York. Čak i ako preostala je iznad ostalih New York.

Novi, najbrži i najjeftiniji avion na svijetu...
Novi, najbrži i najjeftiniji avion na svijetu...
Novi, najbrži i najjeftiniji avion na svijetu...

Doprinosi razvoju...
Doprinosi razvoju...
Doprinosi razvoju...

Netko tko je...
Netko tko je...
Netko tko je...

Chuck Berry...
Chuck Berry...
Chuck Berry...

Charles de Gaulle...
Charles de Gaulle...
Charles de Gaulle...

U Švedskoj...
U Švedskoj...
U Švedskoj...

EXPO 58 u Bruxellesu / EXPO 58 in Brussels.

Zagrebački velesajam preseljen na novu lokaciju preko Save, uz potporu Gradske Medicinice...
Zagrebački velesajam preseljen na novu lokaciju preko Save, uz potporu Gradske Medicinice...
Zagrebački velesajam preseljen na novu lokaciju preko Save, uz potporu Gradske Medicinice...

LEGO patentira LEGO kockice. / LEGO patents the LEGO brick.

Čak i tako visoka preostala je New York...
Čak i tako visoka preostala je New York...
Čak i tako visoka preostala je New York...

Govornik...
Govornik...
Govornik...

Oslo...
Oslo...
Oslo...

Oslo...
Oslo...
Oslo...

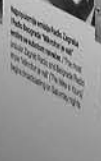
U Kini započinje kampanja industrijalizacije nazvana "Veliki korak naprijed" / China launches the Great Leap Forward industrialization campaign

Oslo...
Oslo...
Oslo...

Oslo...
Oslo...
Oslo...

Oslo...
Oslo...
Oslo...

Oslo...
Oslo...
Oslo...

Oslo...
Oslo...
Oslo...

i znanstveno-popularno čitljiv ulaz u uzbudljiv period novije lokalne kulturne historije, namijenjen najširoj publici.

Slični rezultati ponovili su se 2015. kada su povjesničar umjetnosti i teoretičar dizajna i vizualne kulture Feđa Vukić te producent i publicist Branko Kostelnik kustoski predvodili "ekipu" stručnjaka angažiranu da problemski "iznese" izložbu *Osamdesete – slatka dekadencija postmoderne* (postavljenu također u Domu HDLU-a). Međutim, jedna od značajnih razlika bila je u tome što dizajn Mirande Herceg nije

dosegao Numenovu istančanu suvremenost, ali je objavljena opsežna monografija čiji su autori, posebno Željko Kipke zadužen za likovnost te Jurica Pavičić (film), Ivica Buljan (kazalište) i Tomislav Brlek (*pop i rock* glazba), uspjeli ispisati svježa čitanja i više nego poznatih, u pojedinim slučajevima čak i mistificiranih kulturnih fenomena poput, primjerice, *Nove slike* ili umjetničkih skupina u okviru *Neue Slowenische Kunst*. Tri godine kasnije, u MUO su se "vratile" Šezdesete, ponovo pod Makovićevom kustoskom palicom,

iznova predstavljene kolažem primjera iz reprezentativnih (pop)kulturnih područja, materijaliziranom u postavu zasićenom najrazličitijim predmetima do razine na kojoj je šum u komunikacijskim kanalima postao smetnja pažljivom iščitavanju teme. Također, svakako treba spomenuti i problemsku izložbu *Socijalizam i modernost: umjetnost, kultura, politika 1950.–1974.*, održanu u zagrebačkom Muzeju suvremene umjetnosti s 2011. na 2012. godinu, koju je postavio tim u sastavu književnog i kulturnog povjesničara Deana Dude, povjesničara Tvrtka Jakovine, povjesničarke umjetnosti Sandre Križić Roban te dizajnera i publicista Dejana Kršića, prema kustoskoj koncepciji povjesničarke umjetnosti Ljiljane Kolešnik. Izložba je

svojom kronologijom zahvatila cjelokupne šezdesete ne odvajajući strogo to desetljeće od prethodnoga i narednoga, što u širokoj historijskoj perspektivi itekako ima smisla jer sociokulturne procese značajne za određeno razdoblje ionako nije moguće secirati kalendarski precizno, nego ih valja promatrati isprepletene s pojavama što su ih potaknule i na koje su utjecali. Na tom tragu, povijesni okvir modernističkog pokreta i privredno-kulturnog procesa modernizacije autore je usmjerio prema podrobnijem razumijevanju političkih odluka koje su se donosile tijekom i u korist razvoja samoupravnog socijalizma kao originalnoga jugoslavenskog društvenog modela.

Model je to koji je u kontekstu nove izložbe o šezdesetima, na što upućuje i

njezin podnaslov *Mit i stvarnost*, shvaćen podosta drugačije: više poput svojevrsne “faze” tijekom omekšavanja “tvrđog” ili realsocijalizma iz razdoblja FNRJ, a ususret “neizbježnoj” potpunoj liberalizaciji tržišta (rada) te ulijevanja jugoslavenskog socijalizma u globalni kapitalizam – čim ga prođu budalaste, ali očekivane “dječje bolesti” – nego li kao pluralistički ekonomski, socijalni i kulturni model koji je unatoč jednopartijskom sustavu proizveo kompleksne i višeznačne, na mnogo načina inkluzivne politike. Prema tumačenju historije kakvo se moglo iščitati iz izložbe Šezdesete (prateću monografiju zasad ostavimo po strani), ispada kako se nezadrživa liberalizacija SFRJ od krutih partijskih stega razvijala organski, čak i spontano sve do 1971. kada je Titovom smjenom liberalno orijentiranih političkih rukovodioca u Hrvatskoj, a malo poslije i u Srbiji, odjednom sve stalo i zemlja je utonula u san sedamdesetih... Sve dok

nisu započeli mitski Novi val i *slatka dekadencija postmoderne*, kada se zbog unutrašnjih proturječnosti sustava sve skupa ionako počelo raspadati samo od sebe, pa se više nije moglo niti učiniti ništa nego spokojno čekati neminovni nastanak nacionalnih država. Simplifikacija takve vrste, u postavu najvidljivija u odluci da se samoupravne parole bezrazložno razbacaju kojekuda po zidovima i, vjerujem, namjerno odvoje od njihova sveukupnog političkog značenja (ali i vrijednosti), vjerojatno nije nimalo slučajna ni bezazlena, ako imamo na umu koliko se dobro uklapa u dominantni nacionalistički i kapitalistički narativ današnje Hrvatske. Međutim, paradoks izložbe bio je u tome što, baveći se šezdesetima, nije mogla ne ilustrirati relativno obilje i napredak kakvi su “zavladali” zemljom tih godina, samo što se to nije desilo usprkos socijalizmu, a slijedom otvaranja vrlinama liberalnog tržišta, već upravo funkcionalnim kombiniranjem faktora

karakterističnih za oba privredna pristupa, imajući ipak uvijek u vidu ne samo socijalizam ili liberalizam nego i samoupravljanje.

Drugim riječima, različita dobra i usluge (obrazovne, zdravstvene, mirovinske, itd.) bile su nominalno svima dostupne, štoviše, podrazumijevalo se da bi ih svi morali moći uživati – upravo zbog toga je danas u okviru ovakve izložbe moguće govoriti o rapidnom podizanju životnog standarda za većinu stanovnika Hrvatske i Jugoslavije te ogromnoj promjeni čitave socijalne paradigme od tradicionalne i predmoderne prema modernoj i naprednoj. Nažalost, iznova i iznova se pokazuje da ovako shvaćen format revijalne izložbe nije prikladan za slojevito tumačenje društvenih odnosa koji zahtijevaju mnogo veći kustoski angažman od više ili manje preglednog aranžiranja (pre)velikog broja proizvoda, predmeta i artefakata u vječno premalenu izložbenom prostoru. Osobno “dekadsku” izložbu već treći put doživljavam prvenstveno kao

nejasno opravdanje za tiskanje (pre)skupe monografije, čija kvaliteta također oscilira od autora do autora tekstova. Gledati sada mnoga postignuća samoupravno-socijalističkog sustava kao na stranicama dječje enciklopedije *Svijet oko nas* – ugodna, šarena, egzotična, fascinantna, sistematizirana i umrežena uzročno-posljedičnim i logičnim vezama, no svejedno pojednostavljena i svedena na ilustraciju, slikovnicu – znači priznati da se radi o većini toga što je od njih do danas ostalo. A zašto se, primjerice, izložba ne pita zbog čega danas mladim i radno sposobnim generacijama nisu dostupne niti stambene jedinice izgrađene šezdesetih, a kamoli one novijeg datuma; pa to je zasigurno zato što se čeka postavljanje izložbe koja će sadržavati odgovore na ta i mnoga druga pitanja koja su ostala visjeti u zraku – posvećene, dakako, devedesetima. x